

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

587

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • ויצא תשפ"ג

תכלית בריאת האדם – להתענג על השם

המסילת ישרים מיד בתחילת הספר כתב, מה המטרה של האדם, לשם מה נברא האדם? "מה שהורו החכמים זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על השם וליהנות מזיו שכנתו", מטרת בריאת האדם היא כדי שיתענג על השם!

"ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא", כלומר שהתענוג האמיתי, מקומו הוא בעולם הבא, אבל גם בעולם הזה שייך תענוגים כאלו, להתענג על השם בתורה, ובעבודה, יש הרבה תענוגים של עבודת השם גם בעולם הזה. אבל התענוג האמיתי הוא בעולם הבא, "שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיוכלים להימצא", תענוגי העולם הבא הם התענוגים הכי גדולים, שלא שייך יותר מהם, והם תענוגים נחיים שנמשכים ומתחדשים כל הזמן עוד ועוד תענוגים.

תענוגי העולם הבא אין להם סוף

וכבר נאמר בבניאים (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים וזולתך יעשה למחכה לוי", וביארו חז"ל (ברכות לד, ב) כי תענוגי העולם הבא, הם תענוגים כאלה שעין לא ראתה – וזולתך אלוקים, שאין לנו מושג, ואפילו הנביאים לא היה להם מושג מה זה הנאות העולם הבא, הנאות כאלה שמוסיפים ומוסיפים כל הזמן עוד ועוד תענוגים, שאין להם סוף!

ויש ללמוד ענין זה גם ממה שאמרו חז"ל על משה רבינו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. משה רבינו זכה, שעשה מעשים טובים בעצמו, וגם זיכה את הרבים, היינו שזיכה את הציבור, את כלל ישראל, בתורה מסיני, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, הכל ממשה רבינו, והוא זיכה את הרבים בזה, ולכן זכות הרבים תלוי בו, היינו שכל מה שהרבים עושים במשך כל הדורות, נוקף לזכותו, והוא זוכה בזה לעוד ועוד תענוגי העולם הבא שאין להם סוף.

משה רבינו זכה – ולכן זיכה

והנה תחילה אמרו משה זכה, שהיו לו זכויות של מעשים טובים שעשה בעצמו, ורק אחר כך זיכה את הרבים, בזכות אותן הזכויות הקודמות, כי צריך הקדמה של זכויות קודמות בשביל לזכות את הרבים.

וכאן במשנה לא מפורש מה הן הזכויות הקודמות שהיו למשה רבינו. אמנם מצינו בזה דברים מפורשים במדרשים (שמות רבה ב, ב) "אמרו רבותינו, כשהיה משה רבינו עליו השלום רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסית", מפני שהוא היה הרועה, היה חייב בשמירה על הצאן, ורדף אחרי הגדי לתפוס אותו.

"כיון שהגיע לחסית, נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שךך היית מפני צמא, עיף אתה! הרכיבו על כתפו והיה מהלך", כשראה משה שהגדי עמד לשתות, הבין כי הסיבה שברח היא מפני שהיה צמא, ואם כן הוא צודק, ועכשיו נתעייף, וריחם עליו משה ולקחו על הכתפיים להחזירו אל העדר.

ומסיים המדרש, "אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל!" היינו שזו הייתה הזכות הקודמת של משה רבינו, שבזה הוא זכה, במידות טובות ורחמים על הבריות.

ומצינו עוד במדרש (שם א, כז) על הפסוק "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" – "מהו וירא? שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן", וזה היה לפני שהיה רועה צאן, כשנתגדל בבית פרעה, הוא ראה את אחיו היהודים שעובדים בפרך, וריחם עליהם והצטער עמם, ויצא לעזור להם.

אלו היו הזכויות הקודמות שבזכותן זכה משה רבינו לזיכו הרבים הגדול של קבלת התורה מסיני ונתינתה לכלל ישראל.

ועל כל פנים מבואר שהוא תחילה זכה בעצמו, כי לפני זיכו הרבים צריך זכויות קודמות, ומי שרוצה להיות מזכה הרבים בלי זכויות קודמות זה לא שייך, יש הרבה שרוצים להיות מזכי הרבים, שזה גם דבר מכובד, אבל צריכים לדעת שהכל בידי שמים, ומן השמים נותנים כפי הזכויות, ועל ידי הזכויות הקודמות יש סייעתא דשמיא! כמו שרואים במשה רבינו, שהזכויות הקודמות נתנו לו זכויות לזכות את הרבים.

מזכה הרבים אין סוף לזכויותיו

ולשון המשנה באבות זכות הרבים תלוי בו, היינו שכל הזכויות שעושים הרבים המושפעים ממשה רבינו, תלוי בו – זה שייך לו ונחשב כמו שהוא עשה אותם, ומקבל שכר נוסף בעולם הבא עבור כל המעשים הטובים המרובים שעושים כלל ישראל המושפעים ממנו.

והרי משה רבינו נתן לנו את התורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואם כן כל מה שכלל ישראל עשה ועושה ויעשה במשך כל הדורות, הרי זה מכוח משה רבינו ובהשפעתו, וכל הזכויות האלו תלויים בו ונוקפים לזכותו כאילו שהוא עשה אותם. וזה כלל ידוע, שמי שמזכה את הרבים במעשים טובים זה נחשב כאילו שהוא עשה בעצמו, בכל ענין של זיכו הרבים: בתורה, ובמידות טובות, באמונה ויראת שמים, כל מה שאדם משפיע ומזכה אחרים, זה נחשב כאילו שהוא עשה.

ובחובות הלבבות (אהבת השם פ"ו) כתב "וראוי לך אחי לדעת, כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוקים יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידותם הטובות ומנהיגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים", עכ"ל.

והיינו שאדם שמזכה את הרבים, יש לו זכויות כל כך מרובות, יותר מכל מי שעושה מעשים טובים בעצמו ולא מזכה את הרבים, כי מי שעושה מעשים טובים בעצמו, אפילו אם יהיה 'קרוב למלאכים' עם כוחות של מלאך לעשות מעשים טובים הרבה, אבל זה לא יכול להיות כל כך הרבה מעשים טובים כמו מי שמזכה את הרבים, שהמזכה את הרבים זוכה בכל הזכויות של הדורות הבאים, הדור השני והדור השלישי של המושפעים עד סוף כל הדורות, שהכל בא מכוחו ונוקף לזכותו, וזכויותיו נכפלות ונכפלות כל הזמן! נמצא שאין סוף לזכויות של מזכה הרבים.

כל הזמן נוספים תענוגי העולם הבא

וזהו שאמרו חז"ל על משה רבינו זכות הרבים תלוי בו, שהוא זוכה כל הזמן בזכויות נוספות של המעשים הטובים שהרבים עושים מכוחו, ואף שהוא כבר לא חי, והוא נמצא בגן עדן וכבר יש לו עולם הבא שאין לתאר, עדיין הוא מרוויח בזה עוד ועוד תענוגי העולם הבא.

ואף שבוודאי לא חסר עולם הבא למשה רבינו, אבל אין סוף לתענוגי העולם הבא! וגם לאחר כל התענוגים העצומים שכבר יש לו, עדיין נוספים על זה עוד ועוד תענוגים שאין להם שיעור, כי אין קץ ואין סוף לתענוגי העולם הבא, באיכות התענוג.

וכל זה בזכות הרבים, של כל המעשים הטובים שכלל ישראל ממשיכים לעשות לאחר פטירתו של משה רבינו, שהכל מכוחו ובהשפעתו ונוקף לזכותו, והוא זוכה בזה לעוד ועוד תענוגי העולם הבא שאין להם סוף, כמו שהזכרנו מהפסוק "עין לא ראתה אלוקים וזולתך"!

המחטיא אחרים רח"ל נענש על חטאיהם

ולעומת זה אמרו בהמשך המשנה באבות שם על ירבעם בן נבט "ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו", והיינו שכפי שאמרנו לצד הטוב, כן הוא גם להיפך, במי שמחטיא את הרבים, וירבעם בן נבט עשה חטאים בעצמו ועבד עבודה זרה, אך גם החטיא את הרבים רח"ל, ומחמת

זה חטא הרבים תלוי בו – היינו שכל החטאים של הרבים, מה שעשו אחרים בגללו, שייך לו ונזקף לחובתו.

וכמו שמזכה הרבים יש לו את הזכויות של המושפעים ממנו, כך גם מחטאי הרבים, כל החטאים שעושים המושפעים ממנו שייכים לו, ונענש עליהם בגיהנום שאין לו סוף, שהרי גיהנום זה ייסורי הנפש, ואילו בייסורי הגוף יש גבול כמה ייסורים הגוף יכול לסבול, אבל הנפש קיימת וסובלת גם את הייסורים האיומים ביותר. וזהו הגיהנום. כמו שיש תענוגים, יש גם ייסורים רח"ל. וזהו 'חטא הרבים תלוי בו'.

כל אחד בהנהגתו מזכה הרבים, או להיפך

ובאמת הרי גם כל אחד ואחד, בעולם שלנו, בעולם הזה, עם ההנהגה שלו, הוא מזכה את הרבים, או חס ושלום להיפך, שהרי אנו נמצאים בחברת בני אדם, וכל אחד משפיע על חברתו ואף מושפע ממנה, הוא משפיע על הסביבה, והסביבה משפיעה עליו.

ואם הוא עושה מעשים טובים עם זכויות, אזי הוא מזכה את הרבים ומשפיע מעשים טובים, כי רואים את ההנהגה שלו, את היראת שמים ומידות טובות שלו, אהבת תורה ועסק התורה, וכל מעשים טובים שהוא עושה הרי זה משפיע על אחרים הרואים אותו, ולהיפך גם כן, אם הוא עושה חטאים הרי הוא משפיע חטאים, רח"ל.

וברוך השם שהציבור יש להם יראת שמים, מידות טובות, ואהבת תורה, שעל ידי זה כל הציבור מושפעים ומשפיעים, שעוסקים בתורה ובמעשים טובים ומתפללים ועושים חסד, וכל אחד עם הנהגתו הטובה והישרה הוא משפיע גם על אחרים ומזכה את הרבים!

ויש זיכוי הרבים גם בלי שידבר, ובלי שום כוונה להשפיע, רק עצם המציאות של מה שהוא עושה, זה גם כן משפיע.

בעל תורה אמיתי משפיע גם בלי שידבר

וכך כתב מרן החזון איש זצ"ל באיגרת (קו"א ח"ג סב) "ובסביבת בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה, וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם", והיינו שמי שהוא 'בעל תורה אמיתי', אדם מושלם, הוא משפיע בהנהגתו על כל הסביבה, ורואים את ההשפעה, גם אם אינו מדבר כלום, ואינו מסביר ואינו משפיע בפעולות של השפעה, בלי שום פעולה! אבל המציאות שלו, עם ההנהגה שלו, עצם מה שהוא נמצא, זה משפיע השפעה ניכרת, ורואים את ההשפעה.

והחזון איש מוסיף שגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת, שלא רואים אותה בפועל, אבל בפנימיות הלב יש השפעה, יש דברים שהם בפנימיות הלב ואינם יוצאים מן הכוח אל הפועל, ובעל תורה אמיתי מלבד מה שהוא משפיע על סביבתו השפעה ניכרת, הוא משפיע גם על הרחוקים שלא בסביבתו השפעה נסתרת בפנימיות הלב.

זהו מה שיש לנו, ואשרינו מה טוב חלקנו, שבהנהגה שלנו, במה שאנו מתנהגים, כל אחד לפי כוחו, לפי האפשרויות שלו ולפי המצב שלו, שמתנהג הנהגה של ישראל, הרי הוא משפיע בזה, ומזכה את הרבים בלי שום פעולה מיוחדת, כל אחד ואחד מזכה את הרבים.

וברוך השם יש לנו ציבור, עם יראת שמים, מידות טובות, ואהבת תורה, ונמצאים ביחד, וכל אחד משפיע על השני, ועל ידי זה ההשפעה מתחזקת ומתחזקת, אלו הם הזכויות הגדולות שיש לנו ברוך השם, ובעזרת השם נזכה הלאה לסייעתא דשמיא לְזָכוּת וְלְזָכוּת!

"יש שהוא הולך אצל זיווגו" / שידוכים

בפרשת ויצא (בראשית כח, ו) "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", יעקב אבינו הלך לחרן לקחת לו משם אשה מבנות לבן, ובמדרש אמרו על זה (בראשית רבה סח, ג) "יש שהוא הולך אצל זיווגו, ויש שזיווגו בא אצלו, יצחק זיווגו בא אצלו, דכתיב וירא והנה גמלים באים, יעקב הלך אצל זיווגו, דכתיב ויצא יעקב", והיינו שיעקב אבינו היה צריך ללכת לבית לבן למצוא שם את זיווגו, ואילו יצחק אבינו לא הוצרך ללכת לזיווגו, אלא זיווגו בא אצלו, שרבקה באה אליו לביתו.

ויש להבין מה בא המדרש להשמיענו בזה, הרי כך דרך העולם בשידוכים, שלפעמים מוצאים את השידוך בנקל, ולפעמים יותר קשה, ויש מי שצריך להרחיק עד מדינת הים למצוא את זיווגו.

ונראה לפרש כי 'הולך אצל זיווגו' הכוונה שצריך להתקדם ולהוסיף מעלות כדי להיות ראוי לזיווגו, מפני שעדיין חסרה לו השלמות הנצרכת לזה, ויעקב אבינו שהלך למצוא זיווגו בבית לבן הארמי, היה צריך הרבה הכנה שלא יושפע ממנו, וכפי שאמר אחר כך (לב, ה) "עם לבן גרתי", ופירש רש"י גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, והיינו שזה היה ניסיון גדול שלא לקבל השפעה לא טובה מלבן הארמי, ולכן הלך תחילה ללמוד ארבע עשרה שנה בבית מדרש של שם ועבר, כדי לקבל את השלמות שיהא בכוחו לעמוד נגד כל הניסיונות בבית לבן.

ולאחר שקיבל את השלמות בבית שם ועבר, אזי דרגתו של יעקב היא כבר יותר מכל האבות, וכמו שאמרו (בראשית רבה עו, א) שיעקב אבינו הוא בחיר שבאבות, ואמרו (עיין חולין צא, ב) שדמותו חקוקה בכיסא הכבוד, ופני אדם במרכבה זה יעקב אבינו, והיינו מפני שאברהם היה הראשון לאבות, ויצחק קיבל את המעלות של אברהם והוסיף עליהן דרגות מעצמו, וכן יעקב קיבל את המעלות של אברהם ויצחק והוסיף עליהן מעצמו, ולכך נקרא בחיר שבאבות, מפני שיש בו שלמות המדרגות של כל האבות ביחד, אברהם יצחק ויעקב.

ומצינו בחז"ל (ספרי דברים ו, ד) כי יעקב אבינו זכה שתהא מיטתו שלמה, שמאברהם אבינו יצא ישמעאל, ומיצחק אבינו יצא עשו, ואילו יעקב אבינו לא היה פסול בזרעו, מפני שכבר היה בדרגת השלמות הראויה להעמיד שבטי קה. וכן מה שזכה יעקב לשתי אימהות מתוך הארבע, שרה רבקה רחל ולאה, ואילו אברהם ויצחק זכו רק לאחת, מסתבר כי זהו גם כן מחמת דרגתו של יעקב.

ולשם כך היה צריך תחילה ללכת אצל זיווגו, והיינו גם לאחר כל המעלות שקיבל יעקב בהשפעה מאברהם ומיצחק, עדיין היה צריך להתקדם ולהתעלות עד שיהיה בדרגת השלמות של יעקב, וזהו שאמרו 'יעקב הלך אצל זיווגו דכתיב ויצא יעקב', שהלך ונטמן ארבע עשרה שנה בבית מדרש של שם ועבר, להתעלות ולהוסיף שלמות, עד שיהיה ראוי להעמיד י"ב שבטים ותהא מיטתו שלמה.

אבל ביצחק אבינו אמרו שזיווגו בא אצלו, והיינו מפני שהוא היה עולה תמימה (בראשית רבה סד, ג), ולא היה צריך להתקדם ולהוסיף עוד שלמות, מפני שכבר בעקידה קיבל את דרגתו, שהיא דרגה של מסירות נפש הנקראת 'גבורה', וכבר היה בשלמות הנצרכת לזיווגו שיוולד ממנו יעקב אבינו, ואמנם גם יצא ממנו עשו, אבל מצד השלמות הנצרכת להוליד את יעקב כבר היה ראוי לזה.

ויש ללמוד מאן, שכל קשיים ועיכובים בשידוכים הם בהשגחה מן השמים, ואין קושיות למה לפעמים יותר קל ולפעמים יותר קשה, כי יש מי שצריך ללכת אצל זיווגו ולהוסיף שלמות בשביל השידוך.

ובאמת הרי אמרו (סוטה ב, א) ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, ולכל אחד מוכן זיווגו מן השמים, ואין צריך לדאוג, ולפעמים הבת עדיין צעירה ורק צריך לחכות שתתבגר, וכן ראיתי מעשים שהיו, אבל לפעמים גם הבחור אינו מוכשר ואינו מתאים עדיין לנהל בית, כי זו אחריות להיות בעל בעמיו, והוא צריך להיות המנהיג, המשפיע והמשענת לבני הבית, ויתכן שהוא לא מתאים לכך, ואין זה בשבילו, וצריך קודם ללכת אצל זיווגו, לתקן את עצמו ולחפש עצות כיצד יהיה בר הכי, ולפעמים יתכן שעדיין אינו מספיק בן תורה, וצריך ללמוד יותר בהתמדה כדי שיתאים לזה.

הכלל הוא, שכל קשיים ועיכובים בשידוכים הם מן השמים, וכל מה שיש פחות קשיים או יותר קשיים, זה בהשגחה ובחשבון כדי שהזיווג יצא לפועל, וכדי לקבל את השלמות הנצרכת לתועלת השידוך.

(משיחות רבינו שליט"א)

לעילוי נשמת
ר' **צבי זוסמן** ז"ל
בן ר' **יצחק הלוי** ז"ל
נלב"ע י"א כסלו תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **מרדכי זאב**
ב"ר **חיים בנימין** זצ"ל
נלב"ע ט' כסלו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הר"ר **מנחם מנדל**
בן הר"ר **טוביה** זצ"ל
נלב"ע בש"ק ט' כסלו תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג
רבי **נחמיה ציטרון** זצ"ל
ב"ר **דוד צבי** זצ"ל
נלב"ע ט' כסלו תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג רבי **דוד** ב"ר **יעקב יגן** זצ"ל
נודרך בייסורים וקיבלם באהבה. נלב"ע ו' כסלו תשפ"ג - תנצב"ה